



10. SINIF FELSEFE

1. Ünite

1. Felsefe bir düşünme etkinliğidir. Evet, ama ne üzerine bir düşünmedir bu? Doğa, toplum, sanat, ahlak üzerine mi, yoksa insanın tüm bunlar hakkındaki düşünceleri üzerine mi? İkincisi daha olası görünüyor çünkü insan ne zaman düşünmeye başlasa aslında bir şey hakkındaki düşüncesi üzerine düşünmektedir.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Öznel olması
B) Bütünleştirici olması
C) Refleksif olması
D) Olması gerekene yönelmesi
E) Var olanla yetinmemesi
2. İnsan felsefe yapmadan da akıl yürütebilir. Felsefe yapmadan da yaşayabilir. Ama felsefe yapmadan düşünmek ya da düşüncesini hayata geçirmek olanaklı değildir. Örneğin biyoloji hiçbir zaman bir biyoloğa nasıl yaşaması gerektiğini açıklamaz. Yaşamın gerekli olup olmadığını hatta biyoloji yapmanın gerekip gerekmediğini söylemez. İşte tüm bunlar için felsefe yapmak gerekmektedir.

Bu parçada aşağıdaki yargılardan hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefe tüm bilimlere yol gösterir.
B) Bilim insanı tarafsız olmak zorundadır.
C) Felsefe öznel, bilim evrenseldir.
D) Felsefe olmadan yaşam imkânsızdır.
E) Felsefe olması gerekenle ilgilenir.
3. Felsefede bir kavramın temellendirilmesi, o kavram üzerine kafa yormayı gerektirir. Ancak felsefenin bu kafa yorma işi bazen zaman kaybı olarak değerlendirilebiliyor. Bu düşünme tarzı felsefeciye haksızlıktır. Çünkü o, bu süreçte üzerinde durduğu kavramı her yönüyle aydınlatma denemeleri yapmakla meşguldür.

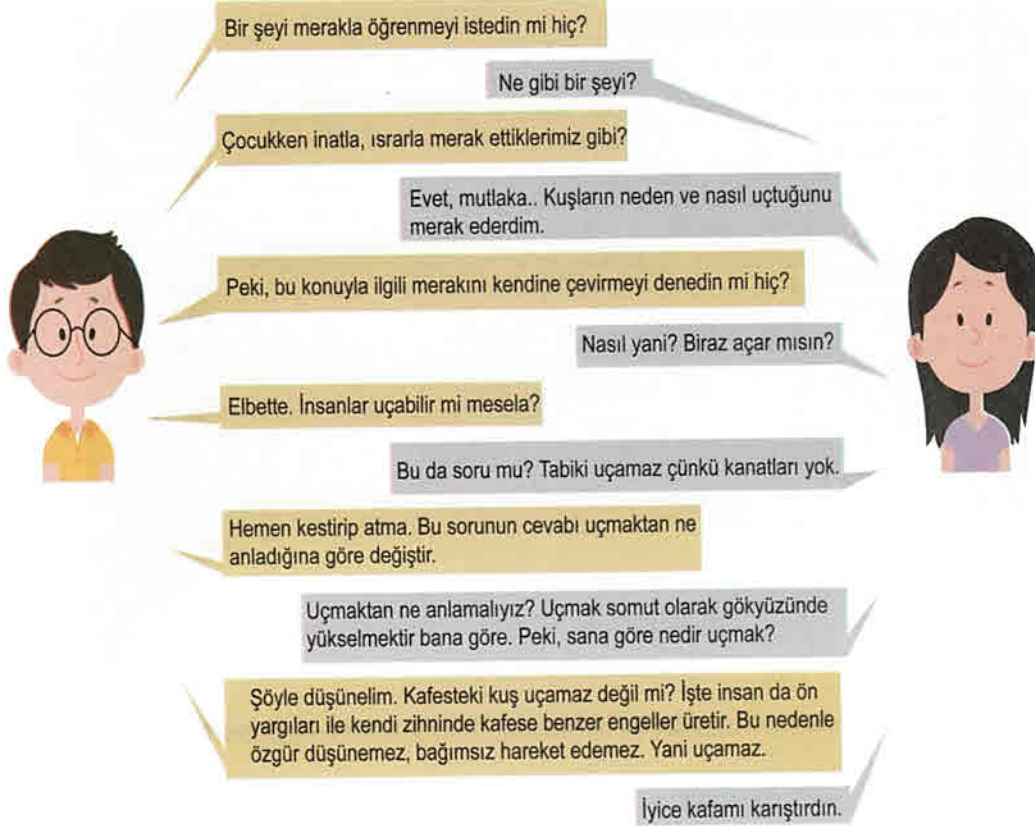
Bu parçada savunulan görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe bilgiye ulaşma çabasının ürünüdür.
B) Felsefi temellendirme, kavramların derinlemesine değerlendirilmesidir.
C) Kavramlara yönelik bilgi oluşturulurken, deneyim önemlidir.
D) Kavram karmaşası, bilginin oluşumunu olumsuz etkiler.
E) Felsefe ele aldığı her görüşü eleştiri süzgecinden geçirir.
4. Bir gökdelenin birinci katındaki kişinin gördükleri ile aynı gökdelenin yirmi beşinci katındaki kişinin gördükleri aynı değildir. Varlığı inceleyen alanların bir gökdeleni oluşturduğunu düşünürsek felsefe bu gökdelenin en üst katında ikamet etmektedir.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefe bakış açısı ile diğer alanlara yol göstermektedir.
B) Felsefi düşünce içinden çıktığı ortamdaki etkilenir.
C) Felsefe varlığa bir bütün olarak bakar.
D) Felsefe yapmak için uygun ortamın oluşması gerekir.
E) Felsefede önemli olan nerede olduğun değil, nasıl baktığıdır.

5. Aşağıda iki arkadaş arasında geçen diyalogdan bir kesite yer verilmiştir:



Bu diyalog bir bütün olarak değerlendirildiğinde felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden öncelikle hangisine örnek oluşturur?

- A) Yığılımlı ilerleme
- B) Sistemli olma
- C) Evrensel olma
- D) Refleksif olma
- E) Sorgulama

6. "Cahil kimsenin en belirgin özelliği nedir?" diye sorsalar "Bilemediği her şeyi yok saymaktır." derim. Neyi bilmediğini bilmek edimi, henüz cahil kimselerde mevcut değildir. Cahilin aksine bilgi kişi neyi bilmediğinin bilgisine sahip olmasının yanında, bilmediklerinin deniz derya olduğunu da bilir.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Bilge kişi neyi bilmediğinin bilgisine sahiptir.
- B) Bilgelik, bilgi durumuna yönelik bir bilinç durumudur.
- C) Bilgelğe giden yolda farkındalık gereklidir.
- D) Bilge durumunda kişi bilmediklerini yok sayar.
- E) Bilgelik cahilliğin karşıtıdır.

7. Felsefe öğretmeni, felsefe ile yeni tanışan öğrencilerine kısa bir mesaj gönderir:

Felsefe sözcüğünü hepiniz daha önce duymuşsunuzdur. Kiminiz anlamı ile ilgili sağlam bir bilgiye sahipken, kiminizin eksik öğrenmeleri olabilir. Ya da aranızda ilk defa duyanlar da olabilir. Şöyle bir giriş niteliğinde sizlere kısaca bilgi vermek istedim. Hepsiniz bir defa da olsa hayatınızda kendinize "Ben kimim?", "Yaşamımı anlamlı kılan nedir?" gibi soruları sormuşsunuzdur. İşte felsefe her şeyden önce aklın bu gibi sorunlara yöneldiği ve sorulara yine akla dayalı yanıtların arandığı bir düşünme faaliyetidir. İnsanı ilgilendiren her şey felsefenin konusu olabilir. Dünyayı ve bireyin varoluşunu anlamaya çalışır. Bunu yaparken de filozoflar kendi içinde çelişkilerin olmadığı, bütüncül bir bakış açısı oluşturmaktadır. Filozof, zihnini harekete geçiren bilme isteği ile yanıp tutuşan kişidir. Bu açıdan felsefe sürekli yolda olmaktır, araştırmaktır.

Şimdilik bu kadar bir giriş yeterli diye düşünüyorum. Dersimizde görüşmek üzere.

Sinem Karagöz

Öğretmen bu mesajında, felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisine değmemiştir?

- A) Evrensel olma
- B) Sorgulama
- C) Merak etme
- D) Yığılımlı ilerleme
- E) Tutarlı olma

8. Sokrates Kriton diyalogunda "Bilirim ki benim gibi bir adamı öldürmekle beni değil, kendinizi cezalandırıyorsunuz. Ben size Tanrı'nın bir vergisiyim. Beni mahkûm etmekle Tanrı'ya karşı bir günah işlemeyiniz dediğim zaman, kendimi değil, sadece sizi düşünüyorum... Ey Atinalılar, ben bu dünyada olduğu gibi öbür dünyada da bilgeliği araştırmakta devam edeceğim. Kimin bilgili, kimin bilgisiz olduğunu daha iyi öğreneceğim. Hem orada bu araştırmalar yüzünden ölüme mahkûm edilmek tehlikesi de yok."

Bu parçadan hareketle felsefi etkinliğin özelliği ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Yaşamla ilgili önemli sorular sorar.
- B) Tüm insanların yapabileceği bir etkinliktir.
- C) Rasyonel ve tutarlı bir düşünme etkinliğidir.
- D) Bitmek bilmeyen bir arayış sürecidir.
- E) Toplum ve yaşam ile ilgili bir disiplindir.

9. İlk Çağ Helenistik dönem filozoflarından Epiküros, insanın mutlu olmak için mutlaka neleri edinmesi gerektiği ile ilgili düşünür ve arzuladığımız bazı şeylerin doğal ve gerekli olduğunu; bazılarının ise doğal ve gereksiz olduğunu belirtir. Tabii bir de ne doğal ne de gerekli olan istekler vardır. Bu istekler şöyle örneklendirebilir:

MUTLU OLMAK İÇİN GEREKLİ OLANLAR VE OLMAYANLAR



Buna göre aşağıdakilerden hangisi ne doğal ne de gerekli olan istekler içerisinde yer alır?

- A) Sosyal ortamlarda popüler bir kişi olmak
- B) Aktivitede bulunmak
- C) Yaşanılan hayat üzerinde kafa yormak
- D) Giysi ve barınacak yer bulmak için yeterli para kazanmak
- E) Bir arkadaş grubuna dâhil olmak

10. Felsefe tarihinde ele alınan konu, insan ve evren açıklamaları farklılık gösterse de, esasında her dönem birbiri ile oldukça ilişkilidir. Örneğin geleneksel felsefe varlığı bir nesne olarak ele alırken, insanı da evrende var olan bir nesne olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle felsefe tarihinde Heidegger gibi pek çok filozof, felsefelerine geçmiş dönem açıklamalarını eleştirerek başlarlar. Heidegger'e göre geleneksel felsefe insanı dış dünyada var olan ontik şeyler olarak ele almıştır. İnsanın varlığı bir nesne olarak algılandığında, "ben ve benim dışımdaki" ayrımı bakımından ele alınacağı için geleneksel felsefe hiçbir zaman insanın öz varlığına, otantikliğine yani varoluş gerçeğine ulaşamayacak ve boyuna bizâtihi bireyin varoluşuna yabancılaşacaktır. O hâlde onun görüşlerinin geçmiş dönem ele alınan varlık anlayışları ile olan ilişkisi yadsınamaz.

Bu parçanın ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe, kendi tarihinden soyutlanamaz.
- B) Felsefe tarihinde evren ve insana dair farklı açıklamalar vardır.
- C) Felsefe tarihinde bir döneme ait sorun çözülmeden yeni bir döneme geçilemez.
- D) Felsefe tarihinde her dönem, kendine özgü sorunlar ele alınmıştır.
- E) Filozoflar, felsefe tarihine yön veren kişilerdir.

11. Felsefe öğretmeni derse giriş yapmak için öğrencilerine şunları söyler:

Düşünülmeden ve sağlam bir temellendirmeye dayanmadan gerçekleştirilen, doğru bilgiye veya doğru eyleme götürmeyen anlık düşünceler; söz gelimi bir kâr elde etmek için yapılan akıl yürütmeler, bir olaya karşı verilen ani tepkiler; dürtü ve güdülere dayalı çağrışımlar, üzerinde düşünülmemiş hayaller, basit kanaatler veya ön yargılar felsefi düşünce tarzı sayılamaz."

Bu metinde öğretmenin "felsefi düşünce tarzı"nın anlaşılması için aşağıdaki yollardan hangisine başvurduğu söylenebilir?

- A) Bilim ve sanata yapmış olduğu katkılara vurgu yapmak
- B) Tutarlılığını ve düşünce basamaklarını kontrol etmek
- C) İnsan bilimleri ile benzer yanlarını göstermek
- D) Ne olmadığı hakkında çıkarımlarda bulunmak
- E) Tüm insanlığı ilgilendiren sorunlarla ilgilenip ilgilenmediğini göstermek

12. Felsefe literatüründe felsefenin bir bilim olmadığını mutlaka okumuşsunuzdur. Fakat pozitif felsefe, felsefenin konusunun metafizik kavramlar olmadığını, onun yalnızca somut gerçeklere dayanan olgular arası ilişkileri incelemesi gerektiğini belirtir. Bununla birlikte Kant'ın "İnsan bilgisinin imkân ve sınırları nelerdir?" sorusuna pozitif felsefenin kurucusu Comte: "İnsan yalnızca fenomenleri bilip kavrayabilir. Bu nedenle felsefe gözlenen olgulara dayanmalıdır." der. Ama yine de pozitif felsefe, olandan ziyade olması gerekeni dile getirdiğinden bilim değil, felsefe olarak kalmıştır.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine kesinlikle ulaşamaz?

- A) Bir şeyin bilim olması demek olanı olduğu gibi ele almasını gerektirir.
- B) Felsefe bilim olma yolunda ilerlemektedir.
- C) Felsefenin tanımı kişiden kişiye değişir.
- D) Felsefenin ne olduğu zaman içerisinde değişime uğramıştır.
- E) Felsefe ideali dile getiren bir soruşturma faaliyetidir.

13. Öğretmen derse başlamadan önce felsefenin işlevleri ile ilgili öğrencilerin dikkatini çekmek için aşağıdaki soruyu sorar:

İnsanların farklı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlara her kültür çeşitli araçlar üreterek cevap verir. Örneğin insanların beslenme ihtiyacını, ekonomi kurumu hizmetler sunarak gidermeye çalışır. Peki, felsefe bireysel ve toplumsal anlamda bizim hangi ihtiyaçlarımızı karşılar?

Buna göre öğretmenin sorusuna aşağıdakilerden hangisi bir cevap olamaz?

- A) Ön yargılardan uzak durabilme
- B) Çok yönlü bakış kazanabilme
- C) Toplamların geleceğini planlayabilme
- D) Olguları deneyle sinayabilme
- E) Akla ve iradeye değer veren bir toplum oluşturabilme

14. Aşağıda G. Deleuze ve F. Guattari yazarlarının "Felsefe Nedir?" isimli eserinin ön sözünden bir bölüme yer verilmiştir:

"Felsefe nedir?"; felsefe ne tür bir düşünce formu olduğunu söylediği ölçüde, sanattan ve bilimden neden ve nasıl ayrıldığını ortaya koymaktadır. Ama bu üç form arasında, ittifaklar, çatallaşmalar, eklemlenmeler, karşılıklı atıflar da hiç eksik olmaz. "Üç düşünce biçimi, birleşim ve özdeşleşim olmaksızın kesişir, içiçe girer. Felsefe, kavramlarıyla olayları çıkarır; sanat, duyularıyla anıtlar diker; bilim de, fonksiyonlarıyla şeylerin durumlarını kurar." Bir yandan, üç düşünce, üç temel bilme formunun özgünlüğünü ve özerkliğini kurarken, bir yandan da bu üçünü, yanlış anlamaların, çatışmaların veya kibirlerin, kostaklanmaların ötesinde, birbirini kollamaya, birbirine gereksinmeye ve birbirini anlamaya mahkûm eden şey nedir o hâlde? Bizatihi zihin olan ve "ben" öznesini telaffuz eden bir beyin...

Bu metinden hareketle;

- I. Felsefe, bilim ve sanat arasında bazı çatışmalar olsa da birbirlerine ihtiyaçları vardır.
- II. Felsefe; bilim ve sanata yön verir.
- III. Felsefe, bilim ve sanat insana özgü etkinliklerdir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I.
- B) Yalnız II.
- C) I ve II.
- D) I ve III.
- E) I, II ve III.

15.

Farabi'ye göre felsefe ve din, insanın varlığına karşın bir tutum veya tavır içerisinde olmasıdır ve her ikisi de hakikate dair bilgi ve değer üretirler.

F. Bacon'a göre felsefe, deney ve gözleme dayanan bilimsel veriler üzerine düşündürmektir. Onun felsefesinin merkezinden bilim vardır.

Buna göre her iki filozofun felsefeye ilişkin tanımlarının farklı olmasında;

- I. düşünce tarihinde farklı dönem ve kültürlerde, farklı bakış açılarının var olması,
- II. filozofların felsefi düşüncüyü farklı sistemlerin etkileşimleri olarak değerlendirmesi,
- III. felsefi düşünceden diğer disiplinlerin zamanla ayrılması

hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I.
- B) Yalnız II.
- C) I ve II.
- D) I ve III.
- E) I, II ve III.

16. Yaşam, zaman stadyumunda bir yarış, bir performanslar ve tercihler zinciri midir? Engellerle dolu bir yolu izleyip, bu engelleri aşarak, bir noktadan diğerine ulaşmak için sarf edilen bir çabadan mı ibarettir yoksa? Sadece bir yerlere ulaşmak ya da bir şeyler olmak mıdır? Yoksa seçilmiş ya da verilmiş belli bir yolda yürüyüşüne devam etmek, kimi zamanda koşmak mıdır? Hepsidir yaşam...

Felix Marti ve Ibanez "Felsefe Öyküleri"

Bu alıntıdan hareketle aşağıdakilerden hangisine kesinlikle ulaşamaz?

- A) Yaşamsal anlam arayışı, insan için söz konusudur.
B) İnsan yaşamı bazı engellerin yaşanabileceği bir sahnedir.
C) İnsan tercihleri ile kendi yaşamını var eder.
D) İnsan yaşamında belli hedeflere doğru koşmaktadır.
E) İnsan, yaşamına indirgenemeyen bir varlıktır.
17. Felsefe insan yaşamını ilgilendiren her konuyu inceleme ve soruşturma alanı olarak seçtiği gibi, bizatihi "insanı" da ele alıp inceler. Esasında din, bilim ve felsefe alanlarının her biri insan gerçeğini birbirinden bağımsız olarak ele alıp incelemektedir. Bu açıdan bakıldığında insanın bir teolojik yanı, bir felsefi yanı ve bir de doğa bilimsel antropolojisi vardır. Teolojik yanı, onu Tanrı'nın kulu, inanç ve ibadetler varlığı olarak ele alırken; felsefi yanı "insanı insan yapan şeyin akli olduğu" gerçeğinden hareket ederek açıklar. Doğa bilimsel antropoloji ise insanla hayvan arasında bir varlık farkı değil, sadece bir derece farkı bulur. Söz konusu alanlar insan gerçeğine parçacı bir perspektifle bakarlar ve bu nedenle de insan gerçekliğini kaçıırırlar.
- Bu parçada aşağıdakilerden hangisi eleştirilmektedir?**
- A) İnsanın bütünselliğinin göz ardı edilmesi
B) İnsanın akılsal yönünün ihmal edilmesi
C) İnsan ve yaşamı arasında bir ayrım yapılmaması
D) Din, bilim ve felsefenin konuyu ele alış şekli olarak farklılık göstermesi
E) İnsan gerçeğine yeterince farklı perspektiflerden bakılmaması
18. Filozof öncelikle soru soran bir kişidir, ama sıradan ilişkilerdeki sorulardan farklı olarak onun soruları, başkalarına değil, öncelikle kendinedir. Zaten filozofu kendi kendisiyle yaptığı konuşmalara başlatan etken de, genellikle kendisine sorduğu bu sorulardır. Peki, bu soruları söz gelimi "İnsan eylemlerinde özgür müdür?" sorusunu neden başkalarına değil de kendisine sormuş olabilir? Onun sorduğu soruya ilişkin başkalarından alacağı hiçbir cevapla yetinmemesi, ele aldığı sorunun çok daha derinlerine inmeye çalışması filozofun en önemli özelliğidir. Çünkü filozofun sorduğu sorular, yanıtları bir kerede verilebilecek sorular değildir. Ayrıca yine bu sorular, genellikle, verilen yanıtlarda soruyu soranın belirleyici özelliğinin ağır bastığı sorulardır.
- Bu parçada filozofun sorularının özelliği ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?**
- A) Yanıtlarının tek seferde verilememesi
B) Öznelliğin ön planda olması
C) Özle ilgili derinlemesine incelemeler içermesi
D) Öncelikle kendine yönelmesi
E) Olgusal gerçeklere yönelik olmaması

19. Felsefede sorular cevaplardan daha önemlidir. Peki, nasıldır bu felsefe soruları? Hiç düşündünüz mü? Felsefe tarihinde yer alan Sokrates'in diyaloglarının önemi de eserlerinin içeriğinde yer alan soruların niteliğinden gelmektedir. Bulduğumuz ortamlarda tartışırken çoğu zaman bilgimizi plansız ve amaçsız olarak sunarız. Hâlbuki Sokrates'in soruları hiç de plansız değildir. Onun soruları çoğu zaman kişinin bir fikre neden sahip olduğunu, fikrin öncekilerle ilişkisini, faydasını; söz gelimi o fikrin karşınının ne olduğunu ya da fikrin çürütülmesini sağlayan ve düşündüren sorulardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Sokratik sorulara örnek gösterilemez?

- A) Bu söylediğin bize nasıl yardımcı oluyor?
- B) Sana katılmayan birisi ne söylerdi?
- C) Bu söylediğin önceden söylenenlerle uyuyor mu?
- D) Bu fikri tartışmaksızın nasıl kabul ettirirsin?
- E) Bunun doğruluğunu nasıl sınarsın?

20. Felsefe ne işe yarar? diye düşünecek olursak; "Sanat, ekonomi, spor ve bilim gibi felsefe de birey yaşamında bir takım işlevlere sahiptir." diyebiliriz. Bu işlevlerden bazıları;

- Bireyin farklı fikirlere açık olabilmesi,
- Özgürce düşünebilmesi,
- Kendi hayatına yön verebilmesi,
- Olgun ve olayları akıl yoluyla çözümleyebilmesi şeklinde sıralanabilir.

Bireysel temelde sıralanan bu işlevlerin her birinin toplumsal alanda karşılıkları vardır.

Buna göre, yukarıdaki bireysel işlevlerin her birinin toplumsal karşılıkları düşünüldüğünde hangi seçenek açıkta kalır?

- A) Toplumların geleceğinin planlanması
- B) İnsanların kendini özgürce ifade edeceği bir toplumun oluşturulması
- C) Farklı toplulukların bir arada yaşayabilmesi
- D) Ortak bir kültürün oluşturulması
- E) Akla ve iradeye değer veren bir toplum olunması

21. Derste sunum yapan Lütfiye arkadaşlarına;

"Elinizde taptaze, leziz mi leziz kırmızı bir domates var. Bu domatesin kırmızı olduğunu nasıl biliyorsunuz?" diye sorar ve arkadaşlarından şu cevapları alır:

- Çünkü kırmızı olduğunu net bir biçimde görüyorum.
- Çünkü her insan bu renge kırmızı der.
- Çünkü kırmızı olduğunu biliyorum ve zaten kırmızı. Ardından;

"Bir şeyi bildiğinizin nasıl farkına varırsınız? Emin olduğunuzu düşündüğünüz bir konuda sizin böyle düşünmenize sebep olan nedir? Haklı olduğunuz kanaatine de nereden vardınız? Bir şeyi bildiğinizden kesin olarak nasıl emin olabilirsiniz?" gibi sorular sorarak felsefi düşüncenin ve felsefi soruların özelliklerini anlamalarını ister.

Buna göre Lütfiye'nin sormuş olduğu sorular felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi ile daha çok ilgilidir?

- A) Sorgulama - şüphe duyma
- B) Eleştirel olma - evrensel olma
- C) Rasyonel olma - sistemli olma
- D) Refleksif olma - tutarlı olma
- E) Eleştirel olma - yığılımlı ilerleme

22. "Bir delik gören insan onu kendi eliyle kapatmak ister, filozof bir delik gördüğünde parmağını ya da kolunu sokmadan edemez." Jean Paul Sartre

Sartre'in bu sözünde felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Her şeyi ilk defa görüyormuş gibi ona şaşırmak, merak edip araştırmaya başlamak felsefi düşüncenin temel niteliklerindedir.
- B) Herhangi bir düşünceyi ya da görüşü ele alırken onu olduğu gibi kabul etmek yerine akıl süzgecinden geçirmek felsefi düşüncenin temel özelliklerindedir.
- C) Felsefi düşüncenin en temel niteliği konu ve yöntem açısından akılsal bir uğraşı olmasıdır.
- D) Felsefe yaparken filozofun, kendine ait bir sistem inşa etmesi ve düşünceleri için bir açıklama modeli oluşturması felsefi düşüncenin en kritik noktalarındandır.
- E) Bir şeyin ne olduğu bilindikten sonra onun ne olmadığı hakkında sonuçlara varmak felsefi düşünme tarzının temelidir.

23. Günübürlük haz peşinde koşuyor insan. Günübürlük haz edinimlerimiz bedenimizi doyuruyor ama zihnimiz ve ruhumuzun açlığı hâlâ devam ediyor. Ancak insan iç dünyasına yöneldiği andan itibaren hayata dair olanları ve yaptıklarını sorgulayarak felsefenin kapısını aralamış oluyor. Bilme ve anlama isteği artık anlık hazlarını gölgeliyor. Böylesi bir durumda insan, adını koymasa da felsefenin içine girmiştir artık..

Buna göre felsefeyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Düşünen insanın felsefenin içinde yer aldığı
- B) Zor bir uğraş olduğu
- C) İnsana sorumluk yüklediği
- D) Metafizik alanla yetindiği
- E) Bilime giden yolu araladığı

24. Platon'un "Devlet" adlı eseri "İdeal bir toplumda düzen ve adaletli devlet nasıl olabilir?" sorusuna cevap aradığı bir ütopyadır. Bu eser Antik Çağ'dan günümüze önemini yitirmemiş ve her çağda pek çok filozofu etkilemiş olan önemli bir siyaset eseridir.

Bu parçadan çıkarılabilecek sonuç felsefenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi ile ilişkilendirilebilir?

- A) Akılsallık
- B) Evrensellik
- C) Sorgulayıcılık
- D) Öznellik
- E) Tutarlılık



10. SINIF FELSEFE

2. Ünite

1. İnsan diğer varlıklar gibi bilinçsiz bir varlık değildir. Mesela taş, kendisinden başka bir şey olamayan varlıktır. Taşın şöyle ya da böyle olabilme imkânı yoktur; taş ne ise daima odur. Buna karşın, insan kendinde varlık olmak dışında, aynı zamanda kendisi için varlıktır. Yani insan bilinçli öznedir; var olduğunun bilincindedir. Bu sayede insan, kendine dönmekte ve ne olacağına kendi karar vermektedir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi insanı diğer varlıklardan ayıran bir özellik olamaz?

- A) Özgür iradeye sahip olması
B) Somut bir varlığa sahip olması
C) Bilinçli düşünen bir varlık olması
D) Kendi kendisinin farkında olması
E) Kendini gerçekleştirebileceği olanaklara sahip olması

2. Felsefede ileri sürülen fikirler filozoflar tarafından çeşitli şekillerde temellendirilir:

Örnek 1

Kötülük yapan insan en fazla kendine zarar verir. Hiç kimse bilerek kendine zarar vermez. Kendine zarar vermek bilgisizlikten doğan bir kötülüktür. Demek ki "Hiç kimse, bilerek kötülük yapmaz."

Örnek 2

Var olan her şeyin varoluşunun bir nedeni ya da gerekçesi olmalıdır. Herhangi bir şeyin kendini üretmesi ya da kendi varoluşunun nedeni olması imkânsızdır. Dolayısıyla nihai bir neden olmazsa ya sonsuz bir biçimde nedenleri takip etmeye devam edeceğiz ya da nihayetinde, zorunlu olarak bir nedene kavuşacağız. Demek ki "Var olan her şeyin varoluşunun bir nedeni ya da gerekçesi olmalıdır."

Verilenler bir bütün olarak değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisini örneklendirdiği söylenebilir?

- A) Felsefi soru oluşturmayı
B) Dil-düşünce ilişkisini
C) Argümanlarla görüş oluşturmayı
D) Doğruluk-gerçeklik ilişkisini
E) Bilim-hayat ilişkisini

3. Kant'a göre önermeler analitik ve sentetik olarak ikiye ayrılır. Bu iki önerme türü arasında ise bir dizi şu ilişkiler bulunmaktadır:

- Analitik önermelerde özne ve yüklem arasında bir tür içerme ilişkisi vardır. Sentetik önermelerde ise özne ile yüklem arasında bir içerilme ilişkisi yoktur. Onunla ilintilidir ve onun kapsamını artırır.
- Analitik önermeler yeni bir bilgi sağlamazken; sentetik önermeler özne hakkında yeni bir bilgi ortaya koyar.
- Analitik önermeler yanlışlanamazken; sentetik önermeler doğru veya yanlış olabilen, deneye dayalı önermelerdir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sentetik önermeye örnektir?

- A) Her güçlü olan zayıf olmayandır.
B) Kare bir dörtgendir.
C) Bekâr evli olmayandır.
D) Bütün halalar kadındır.
E) Tebeşir beyazdır.

4. Analoji, özelden özele yapılan akıl yürütme biçimidir. Özel durumlar arasındaki benzerliklere dayalıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir analoji örneğidir?

- A) Bütün filozoflar tutarlıdır.
Hegel bir filozoftur.
O hâlde Hegel de tutarlıdır.
- B) Kant bir Alman, aydın, akıllı ve filozoftur.
Hegel de Alman, aydın ve akıllıdır.
O hâlde Hegel de filozoftur.
- C) Filozoflar düşüncesi üzerine düşünür.
Kant bir filozoftur.
O hâlde Kant da düşüncesi üzerine düşünür.
- D) Bütün insanlar ölümlüdür.
Eflatun da insandır.
O hâlde Eflatun da ölümlüdür.
- E) Farabi rasyonalist bir filozoftur.
Rasyonalist filozoflar akılcıdır.
O hâlde Farabi de akılcıdır.

5. İbn Sina'ya göre genel kavramlarda kötülük bulunmadığından, yine genel bir kavram olan 'insanlık'ta da kötülük bulunmamaktadır. Ancak tek tek bireyler kötü olabilir. Genel kavramlar 'Bir'liği temsil eder; ezeli ve ebedi varlık olan Tanrı'nın sıfatlarıdır. Birliğin ve mükemmelliğin tepe noktasında bulunan Tanrı katından; çokluğu temsil eden maddi âleme doğru uzaklaştıkça kötülük artar. İbn Sina felsefesinde Tanrı'yı "Vacib'ül Vücut" kavramı temsil eder. İbn Sina bu kavram ile evrensel ahlak yasalarının ontolojik temelini kurar. Ona göre iyi varlığın kemali; kötü kemalin yokluğudur.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinden yapılabilecek çıkarımlardan biri değildir?

- A) Kötülük maddi âlemde görünür.
- B) Genel bir kavram olarak insanlıkta kötülük barınmaz.
- C) Genelden özele doğru gittikçe kötülük artar.
- D) Çokluğun olduğu yerde iyilik ortaya çıkar.
- E) Maddi âlemden Tanrısal âleme geçildikçe mükemmellik artar.

6. Ahlak felsefesi alanında, evrensel ahlak yasalarının olamayacağını savunan egoizmin en önemli temsilcisi Thomas Hobbes'tur. Ona göre doğal olarak ve doğuştan, kendi istek ve arzularını öncelikle dikkate alan insan eylemlerinin biricik ve temel amacı; hayatın korunması ve sürdürülebilmesidir. Egoizm her insanın eylemlerini buna uygun olarak düzenlediğini öne süren öğretilerdir.

Bu parçada sözü edilen egoizm ile ilişkilendirilebilecek atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yiğit ekmeğiyle yiğit beslenir.
- B) Abdalın dostluğu köy görünceye kadardır.
- C) Balık ağa girdikten sonra akli başına gelir.
- D) Gözden irak olan gönülden de irak olur.
- E) Mum dibine ışık vermez.

7. Felsefede argüman, filozofun görüşünü desteklemek için öne sürdüğü kanıtlardır. Bu nedenle de bütün felsefi metinler bir iddiayı temellendirme amacı taşır. Bir felsefi metni okurken ilk önce yazarın görüşü tespit edilmeli, daha sonra yazarın savunduğu görüşü desteklemek için hangi argümanları kullandığına dikkat edilmelidir.

Buna göre argüman ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Savunulan görüş ve argümanlar birlikte tutarlı olmalıdır.
- B) Her felsefe görüşü bir argümana dayandırılır.
- C) Argümanlar akıl yürütme ilkelerine uygun ifadelerdir.
- D) Felsefi bir yargının doğruluğu argümanlarla ortaya konulur.
- E) Argümanlar bilimsel kanıtlar yoluyla ispatlanır.

8.

| ANALİTİK ÖNERME | SENTETİK ÖNERME |
|--|---|
| Yeni bir bilgi sağlamazlar. | Özne hakkında yeni bir bilgi ortaya koyarlar. |
| Yanlışlanamazlar. | Doğru ya da yanlış olabilirler. |
| Mantıksal olarak doğrulukları zihinde kurulur. | Deney yoluyla ispatlanabilirler. |

Buna göre aşağıdakilerden hangisi analitik bir önermeyi örneklendirir?

- A) Bütün anneler kadındır.
- B) Bazı anneler siyah tenlidir.
- C) Bazı kadınlar annedir.
- D) Bütün anneler fedakârdır.
- E) Bazı kadınlar merhametlidir.

9. Filozof asla bilinenle yetinmez. Bilinenin derinliklerine inerek, ilk nedenlerden itibaren sorgulama yapar. Hatta filozoflar o denli sorgulamalar yapar ki, kendilerini sordukları bu soruları da sorgularken bulabilirler. Sorgulamak filozoflar için bir buluştan ziyade bitmez bir arayıştır. Kendilerine bir alan belirleyip sadece o alan üzerine sorgulama yapmaz filozoflar. Evren, insan ve doğa bütünüyle onların ilgi alanıdır.

Bu parçada felsefi soruların aşağıdaki özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

- A) Sorgulamanın ağırlıkta olması
- B) Özü kavramaya yönelik olması
- C) Konu evreninin geniş olması
- D) Refleksif olması
- E) Sorularının cevaplarından daha değerli olması

10. Doğduğundan beri böyledir O. Kendi kendine dünyada ne yapmakta olduğunu ve özellikle bir gün öleceğine göre bu dünyaya neden gelmiş olduğunu merak etmektedir. Bir gün yok olcaksa var olan bu şeylerin neden var olduğunu sorgular durur. Hatta tüm bu soruları neden sorduğunu da sorar kendi kendine.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinde anlatılmak isteneni karşılayan felsefi bir soru değildir?

- A) İnsanın varoluş sebebi nedir?
- B) Bir varlık olarak insanın doğa ve evrendeki yeri nedir?
- C) İnsan nedir, ne ile yaşar?
- D) Hiçbir şey var değilken ilk ne vardı?
- E) İnsan evrende nasıl bir işleve sahiptir?

11. Sizce bu dünyada kaç farklı kalem vardır? Bin... on bin... belki de milyon tane. Kurşun, tahta, tükenmez gibi birçok türde ve yüzlerce farklı renkte milyonlarca farklı kalem... Buna rağmen biz hangi kalemi görürsek görelim, zihnimizdeki kalem kavramının içine bu kalemi yerleştiririz. Ama bir fincanı gördüğümüzde aklımıza kalem gelmez ve o fincanı kalem kavramıyla ilişkilendirmeyiz. "Bana kalemi verir misin?" dediğimizde fincana değil kaleme yöneliriz. Çünkü fincan fincandır. Kalem ise kalemdir.

Bu parçadan çıkarılacak genel sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her varlığın ayrı bir kavramı vardır.
 - B) Kavramlar bireylerin öznel deneyimleri sonucunda oluşur.
 - C) Kavramlar varlıkların ortak özelliklerini karşılar.
 - D) İnsanlar kavram kargaşası yaşayabilir.
 - E) Kavramlar zaman içinde farklı anlamlarda kullanılır.
12. Birinci önermenin ikinci bir önermeye atıfta bulunarak desteklemesine rağmen, ikinci önerme de zaten birinci önermeyle destekleniyorsa, söz konusu akıl yürütmeye kısır döngü vardır.

Buna göre aşağıdaki akıl yürütmelerin hangisinde bir "kısır döngü" vardır?

- A) Derslerinde başarısız olduğuna göre çok fazla televizyon izlemiş olmalıdır.
- B) Hasan, tüm kuğuların beyaz olduğunu söyledi. Fakat bunu ispat edemediğine göre demek ki tüm kuğular beyaz değildir.
- C) Evren sonsuz olduğu için bilinemez. Bilinemez olduğu için de sonsuzdur.
- D) Arabalardan çıkan egzoz dumanları ozon tabakasına deodorant ve parfümlerden daha fazla zarar verir; o hâlde ozon tabakasına zararın büyük çoğunluğunu büyük araçlardan çıkan egzoz dumanları vermektedir.
- E) Her görüş bireyin perspektifine bağlı olduğuna göre ve bütün perspektifler aynı değerde olduğundan mutlak bir hakikat olamaz.

13.

1. Örnek:

Durakta, otobüsün basamağında sıkışık bir şekilde bir yolcu durmaktadır.
Otobüs şoförü: Kardeşim gireceksen gir çıkacaksan çık.
Yolcu: Bende bunu yapmaya çalışıyorum zaten.
SORU: Sizce yolcu içeri girmeye mi yoksa dışarı çıkmaya mı çalışmaktadır?

2. Örnek

Kırmızı ışıkta karşıdan karşıya geçmeye çalışan bir kadın vardır.
Polis: Nereye gidiyorsunuz?
Kadın: Marketten alışveriş yapmaya gidiyorum. Niçin sordunuz?
SORU: Sizce anlaşmazlık nereden kaynaklanmaktadır?

Bu örneklerden yola çıkarak dil ve düşünme ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) İletişimde kullanılan kavramlara yüklenen anlamlar herkes için aynıdır.
- B) Doğru bir iletişim için dildeki sözcüklerin üzerinde bir uzlaşma gereklidir.
- C) Kullanılan sözcüklere farklı anlam yüklenmesi anlamayı olanaksız kılar.
- D) Soruların cevabı, soruları cevaplayanın bakış açısına göre değişir.
- E) Aynı kavrama, aynı anlam yükleyen insanlar birbirleri ile anlaşabilirler.

14. → Sorunun olmadığı yerde cevap da yoktur.

Jaspers, Felsefeye Giriş

→ Soran dağları aşmış, sormayan düz yolda şaşmış.

Atasözü

→ Bir soruna çözüm bulmak istendiğinde önce onu her yönüyle derinliğine araştırmak faydalıdır.

Aristoteles, Metafizik

Bu görüşlerden hareketle soru sormanın işlevleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Sorular insanı cevap arayışına yönlendirir.
- B) Soru, ele alınan konuyu kapsamlı bir şekilde incelemeye tabi tutar.
- C) Araştırma sürecinde soru sormak, inceleme amacından uzaklaşmamayı ve konu dışına çıkmamayı sağlar.
- D) Soru sormak hedefe ulaştırırken, sormamak insanı yerinde saydırır.
- E) Sorular araştırma konusunun, olgusal kanıtlanabilirliğini veya yanlışlanabilirliğini sağlar.

15. Tek tek olay ve olgulardan genel yasalara veya tikel önermelerden hareketle tümel önermeye doğru giden akıl yürütme biçimine tümevarım(endüksiyon) denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tümevarımı örneklendirir?

- A) Bütün metaller ısıtıldığında genişler. Bakır bir metaldir. O hâlde bakır ısıtıldığında genişler.
- B) Birçok Çinli ile karşılaştım. Karşılaştığım bütün Çinliler çekik gözlü idi. O hâlde bütün Çinliler çekik gözlüdür.
- C) Dünya'da ve Mars'ta atmosfer vardır. Dünya'da yaşam vardır. O hâlde Mars'ta da yaşam vardır.
- D) Tüm gezegenler yuvarlaktır, güneş etrafında döner ve uyduları vardır. Jüpiter bir gezegendir ve uydusu vardır. O hâlde Jüpiter güneş etrafında da döner.
- E) Ali ile Ayşe'nin ikisi de aynı takımı tutuyor, iyi voleybol oynuyor, ikisi de kitap okumayı seviyor. Ali çiçeklerle ilgilenmeyi seviyor. O hâlde Ayşe'de çiçeklerle ilgilenmeyi seviyor.

16. İnsanlar günlük hayata, çok farklı nedenlerle öylesine sıkı bir şekilde bağlanırlar ki hayata ve dünyaya hayret etme duygularını bastırırlar. Felsefeciler gibi çocuklar için de dünya ve onun üzerinde olup biten her şey yenidir, bu yüzden her şey onların merak ve şaşkınlığına konu olur. Oysa yetişkinlerin pek çoğu dünyayı olağan bir şey olarak görür. Onlar şaşırtıcı görünüşler sergileyen hayatı olduğu gibi benimserler; kalabalığın bir parçası haline gelip alışkanlığın etkisiyle herkesin yaşadığı gibi sorgulamadan yaşarlar.

Buna göre felsefeciyi diğerlerinden ayıran özellik aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Merak ve hayret etme yeteneğine sahip olması
- B) Dogmatik kalıpların cenderesine sıkışmış bir biçimde yaşaması
- C) Gerçekliğin görüldüğü gibi olamayacağından şüphe duyması
- D) Kolektif kimliklerinden ziyade bireysel kimlikleri ile ilgilenmesi
- E) Şüphe ile sorgulamanın riskinden ve kaygısından kaçmaması

17. Tümevarıma dayalı akıl yürütme biçiminde öncüllerden bir tümel sonuca varılır. Yani sonuç öncüllerle sınırlı kalmayarak, öncülleri aşan bir bilgiye götürür. Örneğin;

Gözlediğim a1 kargadır ve karadır.

Gözlediğim a2 kargadır ve karadır.

Gözlediğim a3 kargadır ve karadır.

Gözlediğim a4 kargadır ve karadır.

Gözlediğim a5 kargadır ve karadır.

O hâlde bütün kargalar karadır.

Bu açıklama ve örnekten hareketle;

I. Akıl yürütmenin sonucu gözlemleri aşan bir nitelikte olmasına rağmen öncüllere dayanmaktadır.

II. Öncüller sonuç için bir dayanak sağlamakta ama sonucu zorunlu kılmamaktadır.

III. Sonucun doğruluğu hiçbir zaman kesin değildir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I.

B) I ve II.

C) I ve III.

D) II ve III.

E) I, II ve III.

18. Tabloda bilim ve felsefenin sorularına bazı örnekler verilmiştir:

| | |
|---------|---|
| Felsefe | Evrensel bir ahlak yasası var mıdır? |
| Bilim | Yağış nasıl oluşur? |
| Felsefe | Vicdan doğuştan mıdır? Yoksa sonradan mı kazanılır? |
| Bilim | Saldırganlık davranışı hangi durumlarda ortaya çıkar? |

Buna göre aşağıdakilerden hangisi felsefe sorularını bilimin sorularından ayıran özellik olabilir?

A) Daha çok olgularla ilgilidir.

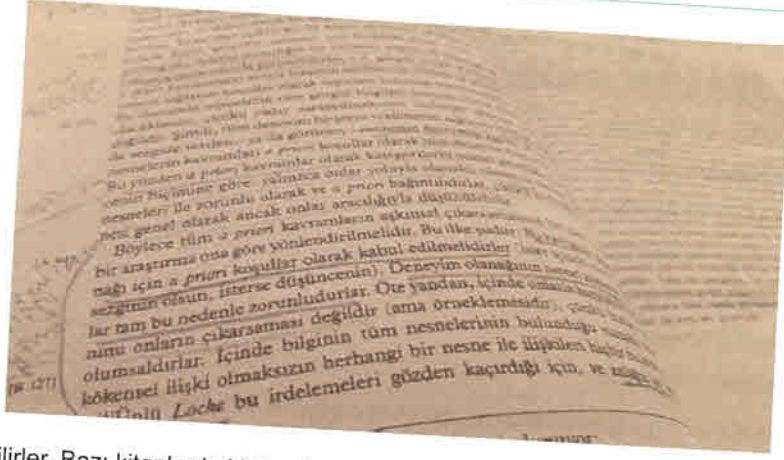
B) Kavrama yönelik problematik düşünme biçimidir.

C) Cevabı sorunun içinde olan sorulardır.

D) Cevapları kişiden kişiye değişmez.

E) Sorular yoruma açık değildir.

19.



Sahaf gezenler iyi bilirler. Bazı kitaplarda kitabı okuyan kişinin kendince hoşuna giden ya da katılmadığı görüşlerin, bazen de bilmediği sözcüklerin altını çizdiği bilinmektedir. Altı çizili sözcükler okur için, en belirgin anlamı çıkaran ana fikir ifadeleri de olabilmektedir. Bu şekilde okurlar kitaba dâhil olmaktadır. Okuduğunuz bir kitapta altını çizdiğiniz cümleler ve işaretlemelere yeniden döndüğünüzde göreceğiniz şey, altı çizili sözcüklerden daha fazlasıdır; her çizgi ve işaretle kendinizi bulursunuz.

Bu parçanın ana fikri aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Altı çizili ifadeler sağlam ve ikna edici argümanlardır.
 - B) Kitaplardaki bilgi içerikleri ile dilsel ifadeler en dikkat çekici söylemlerdir.
 - C) Kitaplardaki altı çizilen ifadeleri kişinin bakış açısı belirler.
 - D) Okur için kitaptaki akıl yürütme biçimleri önemlidir.
 - E) Okur, kavramlara yazarın hangi anlamları yüklediğine odaklanır.
20. Titius'a göre felsefe, yaşama ve evrene karşı bir vaziyet alıştıdır. Parmak izlerimizin, göz retinalarımızın farklı olması gibi her insan da gerek dış görünüşü, gerek duygu ve düşünceleriyle birbirinden ayrılır. Ürettiği her argümanla aslında bir bakıma hakikat denizini doldurmaktadır. Farklılığımızla üretilen bilgiler arttıkça ve bu bilgileri paylaşıldıkça zenginleşti insanlık.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Her insanın bakış açısı birbirinden farklıdır.
 - B) Bilgilerimiz, olaylar karşındaki bakışımızı belirler.
 - C) Felsefi bilginin artması, bakış açımızı zenginleştirir.
 - D) Bilgilerin artması, hayatımızı daha anlamlı kılar.
 - E) Belli bir filozofun düşüncesine uygun yaşamamız gerekir.
21. Felsefi anlatım bazı filozoflarda aforizma da denilen, düşüncelerin kısa ve öz bir biçimde anlatıldığı şekli ile ortaya çıkar. Bu anlatım şekline kimi zaman maksim, motto, kelam-ı kibar ve ülger de denilmektedir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir aforizma olarak değerlendirilemez?

- A) Onlar dans ederken görüldükleri için, müziği duyamayanlarca deli sayıldılar.
- B) Bir adamın ölçütü güçle ne yaptıdır.
- C) Havanın kararması gece olduğu anlamını içinde taşır.
- D) Her şeyi bilecek kadar genç değilim.
- E) Sıkıcı olmanın sırrı, her şeyi söylemektir.

22. Felsefe bizi, hayatımızı, içinde yaşadığımız dünyayı içten ilgilendiren bir bilgidir. Felsefe dışındaki disiplinler de dünyayı, hayatı bir yönüyle ele almaktadırlar ancak felsefe hayatla ilgili, insanla ilgili her kavramı ele alıp inceleyebilen tek disiplindir. Kavramları ele alırken felsefe, derinliğine ne'lik üzerine incelemeler yapar ve böylece kavramların özünü nüfus eder.

Bu parça için aşağıdaki başlıklardan hangisi uygundur?

- A) Felsefe dil ilişkisi
- B) Kavramlara felsefe ile bakmak
- C) Felsefe dışındaki disiplinlerin hayata bakışı
- D) Varlık yaşam ilişkisi
- E) Evrenin düzeni ve yaşam

23.

Felsefi tavır; merak, şüphe, sunulanı kabul etmemekle başlar. Aklın süzgeciyle düşüncüyü devam ettirmektir.

Büyük toplumsal oluşumlar da mevcut durumun eleştirisiyle başlar.

Buna göre felsefi tavır ve toplumsal oluşumların ortak noktası aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Olanın olduğu gibi kabullenilmemesi
- B) Dogmatik inançların benimsenmemesi
- C) Toplumsal ihtiyaçların farkına varılması
- D) Toplumsal dönüşümlerin amaçlanması
- E) Düşüncenin sınırlandırılması

24. Leibniz'e göre dil zihnin aynasıdır. Dil zihnin içindeki düşüncüyü aktarır. O, ne kadar berrak ise zihnin ürettiği düşünce de o derece berrak olarak dile gelir. İyi düşünmek, iyi dile getirmektir. Çünkü düşünme öncüllerden sonuca varma, kanıtlama, karşılaştırma, gerekçe öne sürme gibi şeyleri içerir. Tüm bunlar dil olmadan gerçekleşemez.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Dil ve düşüncüyü birbirinden ayırmak mümkün değildir.
- B) Berrak bir düşünceye açık, sade ve berrak bir dille ulaşılabilir.
- C) Doğru bir akıl yürütme dilin doğru kullanımı ile mümkündür.
- D) Dil, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir.
- E) Dil ve düşünce karşılıklı olarak birbirlerini geliştirirler.



10. SINIF FELSEFE

3. Ünite

1. Olgun bir domatesin gerçek renginin kırmızı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü kırmızı, hasta olmadıkları, herhangi bir ilacın etkisinde ya da başka alışılmadık şartlar altında bulunmadıkları anlamına gelir ki, bu bilinen gözlemcilerin büyük çoğunluğunun beyaz ışık altında olgun bir domatese baktıklarında gördüklerini söyledikleri renktir. Öte yandan onun muz rengi olduğunu söyleyen birinin hatalı olduğunu düşünürüz. Çünkü bu, gerçekte kişinin renk duyumunun, büyük çoğunluğun renk duyumundan farklı olmasından başka bir şey değildir.

Bu parçada ifade edilen "doğruluk ölçütü" aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nesneye uygunluk
- B) Mantıksal tutarlılık
- C) Fayda ilkesi
- D) Tümel uzlaşım
- E) Apaçıklık

2. Varlık felsefesinde iki tür varlıktan söz edebiliriz. Gerçek varlık, insan zihninden bağımsız bir şekilde, zamanda ve mekânda var olan varlıklardır. İdeal varlıklar ise belirli bir zamanda ve yerde değildir. Varlıkları ancak onları düşünen bir insan zihnine bağlı olan, akıl yoluyla kavranabilen varlıklardır.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Matematiğin sayıları, geometrinin şekilleri, mantığın çıkarımları ideal varlıklardır.
- B) Gerçek varlık, duyular aracılığı ile algılanabilen varlıktır.
- C) İdeal varlık, empirik kavrayışa açık değildir.
- D) Değerler alanı ideal varlığın bir alanını oluşturur.
- E) Tüm varlıklar zamanla değişime uğrar.

3. Felsefe öğretmeni öğrencilerine Uludağ ile Kafdağı arasındaki farkı sorar. Öğrencilerden birisi söz isteyerek "Uludağ'ın var olduğunu herkes kabul ederken; Kafdağı'nın yalnızca masallarda olduğunu" ifade eder. Öğretmen de öğrencinin cevabına ek olarak "Kafdağı'nın yalnızca düşüncede var olduğunu" belirtir.

Parçada örneklendirilen gerçek ve düşünsel varlık kavramları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlış bir çıkarımdır?

- A) Düşünsel varlığın zorunlu olarak nesnel dünyada var olması gerekmemektedir.
- B) Nesnel dünyadaki her varlık aynı zamanda gerçek ve somut olarak vardır.
- C) Gerçek varlık zaman ve mekân içinde yer alan nesnel gerçekliktir.
- D) Düşünsel varlıklar nesnel gerçekler gibi somut olarak vardır.
- E) Düşünsel varlık zaman içinde yer alamayabilir.

4. "Her varlık belli bir amaca doğru hareket etmektedir." savı ne kadar da haklı bir yargı değil mi? Her çocuk büyüyüp bir yetişkin olma amacı taşımaktadır. İnsan dışında, diğer varlıklarda da buna benzer bir durum söz konusudur. Örneğin bir meşe palamudu, meşe ağacı olma amacını içinde taşır yani amacı haline gelebilme potansiyeline sahiptir.

Metindeki fikirlere sahip bir kişinin aşağıdakilerden hangisini "değişme" olarak ifade etmesi beklenir?

- A) Varlığın bilinci dışında gerçekleşen bir durumdur.
B) Varlığın özünün bilinmemesi gerçeğidir.
C) Potansiyel olanın gerçekleşmesi hâlidir.
D) Bilgisel durumlar için var olan bir gerçekliktir.
E) Varlığın özgürlüğünün somut alana taşınmasıdır.

5.

Farabi'ye göre evrendeki düzen, Tanrı'nın sıfatlarının bir tecellisidir. Dolayısıyla evren Tanrı kaynaklı bir düzenin sonucudur.

Kant'a göre her yerde bir nedenler, amaçlar ve araçlar zinciri söz konusudur. Etrafımızda oluştta ve bozuluştta göze çarpan kurallılık, hiç bir şeyin bu duruma kendiğilinden gelmediğinin göstergesidir.

Bu iki filozof ile ilgili verilen açıklamalar aşağıdaki sorulardan hangisine bir cevap niteliği taşır?

- A) Varlığın temel niteliği nedir?
B) Evrende bir amaç var mıdır?
C) Varlık var mıdır?
D) Varlık bir midir, çok mudur?
E) Evren sonlu mudur, sonsuz mudur?

6. Bilgi felsefesi; bilginin ne olduğunu, nasıl ve hangi yollarla elde edildiğini sorgular. Aşağıda bilgi felsefesinin ele aldığı konuların ve sorularının bir tablosu yer almaktadır.

| Bilgi Felsefesinin Konuları ve Soruları | | |
|---|--------------------|---------------------------------|
| I. | Bilginin İmkânı | Doğru bilgi elde edilebilir mi? |
| II. | Bilginin Kaynağı | Doğru bilginin kaynağı nedir? |
| III. | Bilginin Sınırları | Neyi bilebilirim? |
| IV. | Bilginin Değeri | Doğru bilgi mümkün müdür? |

Verilen tabloda problem alanlarına karşılık gelen sorulardan hatalı olan ve doğru şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I - Bilgi nedir?
B) II - Bilgimiz nereden gelmektedir?
C) III - Bir bilgiyi doğru kılan ölçütler nelerdir?
D) II - Bilgi ve gerçeklik iki ayrı şey midir?
E) IV - Ne tür bir bilgi doğru bilgi kabul edilir?

7. Şimdiye kadar en doğru, en şüphe götürmez olarak kabul ettiğim şeylerin hepsini, duyulardan veya duyular yoluyla öğrendim. Hâlbuki bu duyuların bazen aldatıcı olduklarını tecrübe ettim. Bunun için bir defa aldatanlara hiçbir zaman tamamıyla güvenmemek tedbir gereğidir.

"Descartes"

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine yönelik bir açıklama yapılmaktadır?

- A) Bilginin kaynağına
B) Bilginin elde edilme yöntemine
C) Bilginin hakikati verip vermediğine
D) Bilginin gerçeklikle ilişkisine
E) Bilginin varlığı doğru temsil edip etmediğine
8. Özne bilerek ve bildiği oranda öznedir. Özne bilenen nesnellik ile kendisinin ayırımına varabilir ve bilen bir özne olabilir. Nesne de nesne olabilmek, yani bilinen bir varlık olarak ortaya çıkabilmek için bilen özneyi gerektirir. Nesne, bireysel özne onun bilincinde olmasa da var olmaya devam edebilir, fakat onun özne için bir nesne olabilmesi için, bilginin konusu olabilmesi için öznel bilinçte içerilmiş olması gerekir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ele alınmaktadır?

- A) İnsan varoluşunun anlamı
B) Doğa ve insan ilişkisi
C) Özne nesne diyalektiği
D) Varlık bilgi ilişkisi
E) Algılanmayan nesnenin anlamsızlığı
9. İnsan bildiği oranda kendisini doğal çevresinin dolaysız bir uzantısı kılan hayvani varoluşundan uzaklaştırmakta ve bu doğal ve dolaysız varoluşunu olumsuzlayıp dönüştürerek bir kültür varlığı olmaktadır. Toplumsal çevremize baktığımızda gördüğümüz şey, el değmemiş vahşi doğadan farklı olarak edinilmiş bilgilerle dönüştürülmüş nesnelerin insani dünyasıdır. Bir trafik ışığı, bir ev, bir masa ya da bir uçak bir hayvan açısından yalnızca içgüdüleri uyaran dolaysız bir duyum içeriğiyle belli bir bilgi ve kültür donanımına sahip bir insan için tüm bu nesneler uzun bir tarihsel sürece yayılan bir bilgi biriminin sonucu olarak anlam yüklüdürler ve vardırlar. Vahşi bir doğal alandan bir kentsel alana girdiğimizde ilk duyumsadığımız şey, insanların bilgi ve emeğiyle dönüştürülmüş gerçekliğin tarif edilemez bir simge ve anlam yoğunluğu yaratmasıdır. İnsan dili ve düşüncesi bütün dolaylılarıyla uygar toplumun özünü ve ruhunu belirlemektedir.

Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisine bir cevap niteliğindedir?

- A) Elde ettiğimiz bilgi nesnesine uygun mu, değil mi?
B) Varlığın doğru bilgisine ulaşılabilir mi?
C) Hatadan kaçınmak mümkün mü, değil mi?
D) Bilgi neden insanı insan yapan etkinliktir?
E) Bilgi gerçeği verebilir mi?

10. 'Varlık' tüm var olanları kapsayan en geniş felsefi kavram olarak ele alınır. Tüm var olanlar ise düşünülebilene her şeyin toplamıdır. Ne türden olursa olsun düşünceye konu olan her şey bir var olandır. Tepegöz gibi imgesel bir şeyden 5 sayısına, Ağrı Dağı'ndan karın ağırsına kadar her türden nesne bir var olandır. Bu bağlamda felsefe tarihinin ilk sorusu tüm var olanların kökeninin ne olduğu sorusudur. Ne var ki, varlığın kökenine ve yapısına ilişkin açıklamalar yalnızca felsefeden gelmez. Başka açıklama denemeleri mitlerde görülür. Deyim yerindeyse varlığın kökeni sorunu felsefi düşüncenin, mitolojik düşünceden edindiği mirastır. Bu tutumun gerisinde ise insanın akıllı bir varlık olarak yeryüzünde bulunduğu her dönemde çevresinde olup bitenleri anlamak, yorumlamak ve bir kökene bağlamak isteği yer alır. Mitolojilerin kaynağı insanın bu arayışıdır.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisine bir cevap yoktur?

- A) Bir şeyin varlık olarak nitelenmesi için gerekli şartlar nelerdir?
- B) Felsefe tarihinde ilk soru nedir?
- C) Varlığın kökenine yönelik açıklamalar felsefe dışında hangi alanlarda ele alınır?
- D) Varlığın kökenine yönelik sorgulamalar insanın hangi yetisi ile ilişkilidir?
- E) Felsefi mitolojiden ayıran yönler nelerdir?

11. Mitolojik düşünmede, içinde bulunduğumuz şeylerin nedeni genellikle insansı özellikler taşıyan Tanrılardır. Bizi çevreleyen her şey bu kişileşmiş Tanrılarla bağıntılıdır. Sözelimi Yunan Mitolojisinin başkarakterlerinden biri olan Zeus gökyüzünde olup bitenlerin nedenidir. Bir yerde şimşek çakarsa Zeus'un öfkelenildiği düşünülür. Dolayısıyla olup bitenlerin nedeni ile Tanrılar arasında kurulan bağlar keyfi ve gevşektir. Bir başka deyişle mitolojik düşünmede düşünceler arasındaki nedensellik ilişkileri sağlam değildir. Öyleyse mitolojik düşünmede şeylerin kökenine ilişkin açıklamalarda Tanrılara başvurulurken, felsefi düşünmede dünya içinde kalınır.

Bu parçadan hareketle felsefede varlık alanındaki çeşitliliğin kökeninin aşağıdakilerden hangisinde arandığı söylenebilir?

- A) İdealar dünyasında
- B) Metafizik alanda
- C) Numenal bilgide
- D) A posteriori bilgide
- E) Duyulabilir ve algılanabilir dünyada

- 12.
- Ben nasıl var oldum?
 - Başlangıçta ne vardı?
 - Evrende gayelilik var mıdır?
 - Beni çevreleyen çeşitliliğin kaynağı nedir?
 - Çeşitlilik nasıl oluştu?
 - Görünenlerin arkasında görünmeyen bir düzen var mı?
 - Bu karmaşık ve dağınık görünen evren daha yalın öğelere indirgenebilir mi?

Verilen sorular aşağıdakilerden hangisine yöneliktir?

- A) Metafiziğin varlıkla ilgili sorularına
- B) Aksiyolojinin değerler ile ilgili sorularına
- C) Epistemolojinin bilginin değeri ile ilgili sorularına
- D) Sanatın güzelin ne olduğu ile ilgili sorularına
- E) Felsefenin ana konularının sorularına

13. Felsefenin temel işlevlerinden biride insanların doğru ile yanlış ayırt edebilme yeteneği kazanmasını sağlamaktır. "Hangi bilgilerimiz doğrudur? Hangi bilgilerimize güvenmeliyiz? Elde edilen bilgiler kesin midir?" gibi sorulara yanıt ararız. Doğru ile yanlış ayırt ederken bu süreçte en önemli iki ölçütü uygularız. Birincisi bilgimizin gerçeğe uygunluğu, ikincisi ise hayatımıza olan yansımadır.

Bu parçada bilgi felsefesinin aşağıdaki problemlerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Kaynağı
- B) Sınırı
- C) Doğası
- D) İmkânı
- E) Değeri

14. Bilimler varlığın ilk nedenlerini sorgulama eğiliminde değildir. Örneğin biyoloji "Canlı var mıdır?" diye sormaz. Canlının varlığını bir ön kabul olarak kabul eder ve işe koyulur. Bunu yaparken de var olanı parçalara böler ve kendi alanı dışına çıkamaz.

Buna göre bilimin varlığa yaklaşımı aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilebilir?

- A) Varlığı bütünü ile ele alır.
- B) Varlığın ilk nedenlerini sorgular.
- C) "Varlık vardır." ön kabulünü benimser.
- D) Varlığın imkânını sorgular.
- E) Varlığın gerçekliğinden şüphe eder.

15. Gorgias'ın bütün kuramını temelde üç varsayımla ifade etmek mümkündür. Hiçbir şey yoktur, bir şey var olsa da bilinemez, bilinse bile başkalarına aktarılamaz. Hayatını Atina'da sürdürerek tüm vaktini Atina halkına bilgeliği, erdemi iyi yaşamı anlatmakla geçiren, "Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir." düşüncesinde olan Sokrates'e göre ise doğru bilgi, insanın doğuştan hâlihazırda sahip olduğu bir şeydir. Bunun ortaya çıkarılabilmesi için farklı yöntemlerin uygulanması gerekir.

Bu parçada aşağıdaki hangi felsefi problem üzerinde durulmaktadır?

- A) Ontolojik açıdan Tanrı problemi
- B) Aksiyolojik açıdan estetik ve etik problemi
- C) Ahlakın ne olduğu problemi
- D) Doğru bilginin imkânı problemi
- E) Siyaset felsefesi açısından devlet ütopyası

16.

| |
|---|
| Siz gerçek misiniz? |
| Elbette! |
| Siz ve bir arkadaşınız gerçek misiniz? |
| Elbette! Sayılar gerçek mi! |
| Elbette! |
| Sayılar sizinle aynı biçimde mi gerçek? |
| Hımmmm. |
| İlk bakışta, bu son soru biraz tuhaf görünebilir ama ile uğraşan filozoflar genellikle birçok tuhaf soru sorarlar! Bunu yaparlar çünkü insan üzerine düşünmek için zaman ayırdığında, bu düşünceler giderek gizemli bir hale dönüşür ve sonsuz bir heyecan duymaya neden olur. Sizin, bir insan olarak gerçekliğiniz, 2 sayısının realitesinden farklı mıdır? |

Metinde yer alan boşluklara sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) felsefe-insan
- B) metafizik-gerçek
- C) bilim-gerçek
- D) matematik-hayatin anlamı
- E) bilim-insan

17. Aşağıdaki tabloda varlığın mahiyetine ilişkin görüşlere yer verilmiştir:

| Varlık nedir? → | Varlık ideadır. | Varlık fenomendir. | Varlık maddedir. | Varlık hem madde hem ideadır. | Varlık oluşturu. |
|--------------------|-----------------|--------------------|------------------|-------------------------------|------------------|
| Herakleitos | | | | | |
| Platon | II. | | | | I. |
| Demokritos | | | III. | | |
| Descartes | | IV. | | | |
| Edmund Husserl | | | | V. | |
| Hegel | VI. | | | | |

Buna göre tablonun doğru olması için numaralandırılmış görüşlerden hangi ikisi yer değiştirilmelidir?

- A) I ve III.
- B) II ve IV.
- C) III ve V.
- D) III ve VI.
- E) IV ve V.

18. Heidegger'e göre felsefe, kendisini ilkin bir "soru"da ortaya koyar. Bu ilk soru varlığın ne olduğu hakkındadır. Varlık anlayışındaki değişim göz önünde bulundurulduğu sürece felsefe tarihinin gerçekte bir sorunlar tarihi olduğunu anlarız. Bu tarih, "Varlık ideadır, maddedir, fenomendir." gibi yakıştırmalarla doludur. "Varlık" bu anlamda felsefenin ilk konusu, felsefeye felsefe olarak tarihini kazandıran temel kavramdır. En derinlikli sorgulamasını Platon, Aristoteles ve Hegel'de bulan ve tüm Batı felsefesi tarihi boyunca ön yargılarla düşünülen "varlık sorusu" maalesef unutulmuştur. Felsefeyi başlatan "varlık sorusu" tekrar sorulmalıdır.

Bu parçadan hareketle Heidegger'in varlık hakkındaki eleştirisinin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Varlık hakkında değişik görüşler ortaya konmuştur.
 - B) Felsefe tarihi, varlık hakkında söylenmiş ön yargılarla doludur.
 - C) Varlık sorusu önemsiz hale gelmiştir.
 - D) Felsefenin ilk konusu varlıktır.
 - E) "Varlık nedir?" sorusu sürekli tartışılmıştır.
19. Parmenides'e göre varlık sonsuz sürekliliktir. Bu yüzden de bölünebilir değildir. Çünkü hiçbir parçası yoktur ve tümüyle farkınsızlık içindedir. Başka bir deyişle, kendisiyle hemhâldir: Ne şurası daha fazla, ne burası daha azdır. Varlık âdeta eksiksiz tümlüktür, varlık hep varlığa yanaşıktır. Bu yüzden de başlangıçsız ve bitimsizdir. Varlık asla değişmez.

Buna göre Parmenides'in varlık ile ilgili görüşü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık birdir ve kendisiyle özdeştir.
 - B) Varlık hiçliktir.
 - C) Var olmak, algılanmış olmaktır.
 - D) Varoluş, özden önce gelir.
 - E) Varlık, insanın ona ilişkin doğru bir kavrayışından ibarettir.
20. Yeşim Öğretmen derste öğrencilere felsefenin ortaya çıkışındaki temel problemin varlık konusu olduğunu, onun da ilk felsefe olarak nitelendirildiğini ifade etmiştir. Öğretmen ilk felsefenin var olanın nitelikleri, oluşu, özü ve değişimi gibi problemleri ele aldığını vurgulamıştır. Devamında ise doğa filozoflarının ilk neden (arche) tartışmalarını anlatmıştır.

Buna göre Yeşim Öğretmen'in derste ele aldığı soru aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlık türlerinin farklılıkları nedir?
- B) Metafizik ile ontoloji arasındaki fark nedir?
- C) İnsanın varlığı anlama çabası nedir?
- D) Arche nedir?
- E) Varlık felsefesinin konusu ve problemleri nelerdir?

Aşağıdaki parçadan hareketle 21 ve 22. soruları cevaplayınız.

Felsefi yaklaşım; sorgulama, merak etme, inceleme ve kurcalama üzerine kurulur. Dogmatik yaklaşım ise gerçeği, kabul edilene inanma üzerine kurar. Birileri evrenin gerçeğini bildiğini söylüyor ve bazen açık seçik, bazen örtük biçimde bu gerçeğin ne olduğunu anlatıyor. Anlatıyor ve diğerlerinin kendisine inanmasını bekliyor. Bilimsel yaklaşım deney ve gözlem yoluyla evrenle ilgili varsayımlar kurabiliyor ve bunun doğruluğunu ortaya koyuyor. Ancak her üç alanda da belli bir görüşe saplanıp kalan insanlar ortaya çıkabiliyor, başka düşüncelere yaşam hakkı tanımıyor. Felsefe ideolojik dogmaya dönüşebildiği gibi, bilimsel kuram ve yaklaşımlarda başka düşüncelere, farklı bakış tarzına yaşam hakkı tanımayabilir.

21. Bu parçanın ana fikri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eleştiri dogmanın panzehridir.
- B) Sadece dinler dogmalaşır.
- C) Kesin bilgi mümkün değildir.
- D) Tüm sorunların çözümü bilim tarafından gerçekleştirilecektir.
- E) Düşünce belli kalıplara göre şekillenmelidir.

22. Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisinin eleştiriye kapalı bir düşünceyi örneklendirdiği söylenemez?

- A) Dört yapraklı yonca şans getirir.
- B) Pazartesi başlanan işler ağır gider.
- C) At nalı uğur getirir.
- D) Kurt uluyunca kar yağar.
- E) Akıl akıldan üstündür.

FELSEFE CEVAP ANAHTARI

| 1. Ünite | 2. Ünite | 3. Ünite |
|----------|----------|----------|
| 1. C | 1. B | 1. D |
| 2. E | 2. C | 2. E |
| 3. B | 3. E | 3. D |
| 4. C | 4. B | 4. C |
| 5. E | 5. D | 5. B |
| 6. D | 6. B | 6. E |
| 7. D | 7. E | 7. B |
| 8. D | 8. A | 8. C |
| 9. A | 9. E | 9. D |
| 10. A | 10. D | 10. E |
| 11. D | 11. A | 11. E |
| 12. B | 12. C | 12. A |
| 13. D | 13. A | 13. E |
| 14. D | 14. E | 14. C |
| 15. C | 15. B | 15. D |
| 16. E | 16. B | 16. B |
| 17. A | 17. E | 17. E |
| 18. E | 18. B | 18. C |
| 19. D | 19. C | 19. A |
| 20. D | 20. E | 20. E |
| 21. A | 21. C | 21. A |
| 22. A | 22. B | 22. E |
| 23. A | 23. A | |
| 24. B | 24. D | |